

Tillsynsrapport

Dnr 18KS389-6
2018-11-16

Lars Harbe
lars.harbe@gavle.se

Arkivmyndighetens tillsyn rörande kommunstyrelsens tillämpning av gallringsbeslut

Enligt 7 § arkivlagen (1990:782) ska arkivmyndigheten kontrollera att de myndigheter som står under dess tillsyn fullgör sina skyldigheter enligt 3-6 §§ arkivlagen. I Gävle kommun är kommunstyrelsen arkivmyndighet. Kommunarkivet verkställer arkivmyndighetens uppdrag. Arkivmyndigheten utövar tillsyn över bl a kommunstyrelsen och övriga nämnder och kommunala bolag.

Syftet med tillsynen är att säkerställa att allmänna handlingar hanteras tryggt och ändamålsenligt. Målet är att säkerställa goda arkiv och dokumenthanteringsrutiner i hela den kommunala organisationen. Ytterst är motivet att säkerställa att information finns tillgänglig för allmänheten som av olika skäl kommit att omfattas av olika kommunala beslut, för att upprätthålla insynsrätten och rättssäkerheten. Det är även viktigt att förvaltningarnas behov av information tillgodoses och att tillräcklig information finns för att styrka beslut och vidtagna åtgärder mot t.ex. enskilda, kommunens personal, skolelever m.fl.

Utöver det tillkommer skyldigheten att bevara information för forskning och för ett allmänt behov av kunskap om kommunens verksamheter och om händelser längre tillbaka i tiden. Offentlighetsprincipen gäller inte bara aktuella handlingar utan även insyn i för länge sedan upphörda nämnders och bolags verksamheter. Oavsett med vilken teknik informationen hanteras gäller för kommunen att ha tillräckligt säkra metoder och materiel för att på kort och lång sikt snabbt kunna återsöka och ta fram efterfrågade handlingar.

Kommunstyrelsen har i egenskap av arkivmyndighet beslutat (KS 2016-04-12, § 84, 16KS82) om rutin att verkställa och redovisa tillsynen.

Enligt tillsynsplan för 2018 (KS 2017-12-12, § 263,17KS505) ska arkivmyndigheten genomföra tillsyn av arkivvården i kommunstyrelsen i syfte att kontrollera tillämpning av gällande gallringsbeslut.

Tillsynen har genomförts av kommunarkivarie Lars Harbe genom ett utskick med frågor till samtliga avdelningschefer inom kommunledningskontoret.

Arkivmyndighetens rekommendationer

Efter genomförd tillsyn har ett antal förbättringsområden identifierats. Arkivmyndigheten rekommenderar att kommunstyrelsen

- reviderar befintliga gallringsbeslut i samråd med arkivmyndigheten genom kommunarkivet, och
- skapar rutiner för att säkerställa att beslutad gallring genomförs kontinuerligt.

Redogörelse för ärendet.

I 3 § arkivlagen framgår att en myndighets arkiv utgör en del av det nationella kulturarv och att arkivet ska bevaras, hållas ordnat och vårdas så att det tillgodoser

- allmänhetens rätt att ta del av allmän handling,
- behovet av information för rättsskipningen och förvaltningen, och
- forskningens behov.

Enligt 4 § arkivlagen svarar varje myndighet för vården av sitt arkiv om inte en arkivmyndighet övertagit detta ansvar. I arkivvården ingår enligt 6 § samma lag bl a att myndigheten ska verkställa föreskriven gallring.

Huvudregeln i arkivlagen är att allmänna handlingar ska bevaras. Enligt 10 § arkivlagen är det tillåtet att gallra allmänna handlingar. Vid gallring skall dock alltid beaktas att arkiven utgör en del av kulturarvet och att det arkivmaterial som återstår skall kunna tillgodose syftet med arkivet enligt 3 §. Om det finns avvikande regler i lag eller förordning om gallring eller bevarande gäller dessa.

Om gallringen inte är reglerad i lag eller förordning beslutar kommunstyrelsen om gallring av handlingar i sin verksamhet.

Vad menas med gallring?

Med gallring menas att förstöra en allmän handling eller en uppgift i en allmän handling. Riksarkivets vidare definition av gallrings begreppet har antagits i kommunfullmäktiges riktlinjer för hantering av arkiv. Beslutet innebär att en överföring av uppgifter mellan olika databärare, exempelvis genom att skriva ut uppgifter från ett it-system till papper, betraktas som gallring om överföringen innebär

- informationsförlust,
- förlust av möjliga informationssammanställningar,
- förlust av väsentliga sökmöjligheter, och

- förlust av möjligheter att fastställa informationens autenticitet.

Inskränkning av möjligheten att framställa möjliga handlingar ska också betraktas som gallring.

Beslutad eller föreskriven gallring är tvingande och ska genomföras vid den tid som framgår av beslutet. Utebliven gallring kan innebära att personuppgifter behandlas i strid med gällande dataskyddslagstiftning.

Gallring i kommunstyrelsens förvaltning

1987 beslutade kommunstyrelsen om gallring av handlingar inom vad som då kallades allmän administrativ och förvaltande verksamhet, personaladministration, ekonomiadministration, upphandling och slutligen förråds-administration. 1998 kompletterades gallringsreglerna med ett beslut om gallring av handlingar av tillfällig och ringa betydelse. Dit hör bl a enklare förfrågningar, loggar för e-post och skrivelser som inte har med kommunstyrelsens verksamhet att göra. Båda besluten gäller för både pappershandlingar och digitala upptagningar.

Gallringsbeslutet från 1987 är naturligtvis bitvis svår att tillämpa till följd av ökad användning av digitala system, ny lagstiftning och förändrade arbetssätt. Men i vissa delar motsvarar beslutet de nu gällande rekommendationerna om gallring från SKL.

Den 21 september tillfrågades avdelningscheferna i kommunstyrelsens förvaltning att ange om gallringsbeslutet från 1987 är känt och tillämpas i respektive avdelning, vilka rutiner som tillämpas vid gallring, t ex om gallringen sker regelbundet, vem som gallrar och om gallringen dokumenteras samt om det sker någon gallring som inte kan härledas till besluten från 1987 och 1998. Svar lämnades av ekonomiavdelningen och it- och utvecklingsavdelningen.

Ekonomiavdelningen svarade att gallringsbeslutet från 1987 inte är känt och man har inte några dokumenterade rutiner för gallring. Det har inte förekommit något systematiskt arbete med att genomföra någon gallring av räkenskapshandlingar på de senaste 5 åren, oklar då på vilken grund gallringen skett. Det är också oklart om det sker någon gallring inom avdelningen som inte har stöd i något gallringsbeslut.

Inom it- och utvecklingsavdelningen är gallringsbeslutet delvis känt – inom vilken del framgår inte av svaret – men att det är oklart till vilken del det tillämpas. Loggar gallras regelbundet ur systemen, vilket man antar sker med stöd av 1998 års gallringsbeslut. I övrigt sker ingen systematisk gallring. Viss gallring kan emellertid förekomma av misstag eller av okunskap.

Kommentar: Att gällande gallringsbeslut inte är kända eller inte tillämpas konsekvent i den del det är möjligt utgör en allvarlig brist i arkivvården vilket kan leda till oönskade konsekvenser i förhållande till gällande

dataskyddslagstiftning. Av enbart två svar går det visserligen inte att dra några generella slutsatser kring tillämpning av gallringsbeslut i förvaltningen, även om det kan antas att förhållandena är likartade i övriga delar av verksamheten.

Gallringsbesluten har under en längre tid varit i behov av översyn och uppdatering anpassad efter de krav som ställs på en fungerande arkivvård. Att så inte skett är olyckligt. Ett inledande arbete med att ta fram en dokumenthanteringsplan med anvisningar om gallring för kommunstyrelsens verksamheter har påbörjats och ska fullföljas under nästa år, vilket naturligtvis är positivt. Det är i samband därmed viktigt att arkivvården inom förvaltningen, från 2019 sektorn styrning och stöd, organiseras och bedrivs så att gallringsbeslutet är kända och tillämpas.

Lars Harbe
Kommunarkivarie